
Streszczenie

PRACA POŚWIĘCONA JEST analizie pojęcia prawa podmiotowego rozpatrywanego na trzech polach: prawnym, moralnym i politycznym. Celem pracy jest połączenie rozważań prowadzonych w ramach odrębnych dyscyplin oraz zwrócenie uwagi na często popełniane błędy czy uproszczenia.

Część wstępna poświęcona jest analizom językowym (w szczególności relacji z angielskim słowem *right*) oraz wstępnej charakterystyce prawa podmiotowego, jego budowie i różnorodności form, jakie przyjmuje.

W rozdziale pierwszym przedstawiono tematykę etyczną, wskazując, czym jest etyka praw podmiotowych, co różni ją od innych rodzajów etyk i jaką rolę pełnią prawa we współczesnych dyskusjach etycznych. Główna linia sporu kształtuje się pomiędzy etykami traktującymi prawa podmiotowe jako podstawowy element konstrukcyjny a utilitaryzmem. Przeanalizowano również przykłady współczesnych dyskusji, w których różnice te prowadzą do formułowania odmiennych argumentów (np. dyskusja wokół aborcji).

Rozdział drugi poświęcony jest aspektom prawnym. Opisano w nim pojęcie refleksów prawa przedmiotowego, zreferowano dyskusję dotyczącą sposobów rozwiązywania konfliktów praw, a także omówiono różnice między regulacjami opartymi na prawach podmiotowych oraz na dobrostanie (wraz z przykładami obszarów, w których wybór między tymi formami regulacji niesie istotne konsekwencje instytucjonalne).

Rozdział trzeci opisuje politykę praw podmiotowych. Wskazano, czym się taka polityka charakteryzuje, oraz opisano trzy najważniejsze jej ścieżki: procesy strategiczne, pogłębianie demokracji oraz wzmacnianie ruchów społecznych.

Ostatni rozdział zwraca uwagę na często popełniane błędy w opisywaniu historycznego rozwoju praw podmiotowych. Omówione zostają konflikty między nurtami XIX-wiecznej polskiej myśli polityczno-prawnej oraz stosunek do idei praw podmiotowej w socjalistycznych systemach prawnych.

Słowa kluczowe: prawo podmiotowe, filozofia prawa, teoria prawa, prawo i moralność, polityka prawa.

Summary

Rights: Moral, Legal, and Political Aspects

THE BOOK EXPLORES the concept of rights in three fields: law, morality, and politics. Rights are treated as a bridge-concept, connecting those fields. The work draws heavily on English-, German- and Polish-language sources. The differences between those academic discourses on *rights*, *Rechte* and *prawa* are discussed.

The introductory chapter examines the meaning of the concept, and the variety in the forms of *rights*. The differences between the English concept of *right* and the Polish *prawo podmiotowe* are discussed.

The first chapter presents the moral aspect of rights, i.e. the features of the language of rights in comparison to other moral languages, and the role of rights in contemporary ethical theories (esp. utilitarianism).

The second chapter examines legal rights. The German concept of *Reflexrecht* is described. Two forms of legal institutions are compared: one based on rights and the other on well-being. Legislators have to choose which

form they use when they enact the law. Several examples are analyzed – what are the consequences of such choices and what are guiding principles helping the legislators to make them.

In the third chapter, the politics of rights is discussed, and its three forms are examined in detail: strategic litigation, strengthening of democratic principles, and the empowerment of social movements.

The book concludes with a historical chapter, outlining common mistakes about the evolution of rights and their historical role. Two historical moments are discussed in more detail: the conflict of intellectual traditions in 19th century Polish political discourse, and the Marxist critique of rights in socialist legal systems, which led to attempts to replace *rights* with other institutional forms.

Keywords: rights, philosophy of law, Polish theory of law, law and morality, politics of rights.